

Đề bài

Có ý kiến cho rằng ca dao là viên ngọc không tì vết. Hãy phân tích bài ca dao

Tát nước đầu đình
để làm sáng tỏ nhận định trên.

Bài làm

Văn học dân gian là một viên ngọc quý. Điều đó rất chính xác. Nhưng trong cái kho tàng văn học ấy ca dao lại nổi trội hẳn lên. Ca dao là viên ngọc quý nhất, đẹp nhất. Ca dao đã hay, đã đẹp nhưng ca dao về tình yêu đôi lứa càng đẹp hơn, sâu sắc hơn nữa. Hãy cùng tôi lật lại bài ca dao *Tát nước đầu đình*, chúng ta sẽ cảm nhận được những hương vị ngọt ngào, sâu lắng còn đọng lại trong trí nhớ. Từng chữ, từng lời cứ nhẹ nhàng, ngọt ngào mà sâu sắc như rót mật vào tai, khiến bạn không sao quên được. Phải đọc, ngâm nghĩ, phân tích bài ca dao, ta mới có thể cảm nhận được vẻ đẹp của nó, một nét đẹp mộc mạc, chân chất.

Trước hết, chúng ta cần phải có một *khái niệm thế nào là viên ngọc không tì không vết*. Ngọc đã đẹp, đã quý cho nên ngọc không tì, không vết còn đẹp còn quý gấp bội. Có lẽ đó phải là một viên ngọc trong suốt, lóng lánh, tỏa ra những sắc màu rực rỡ của mình để khoe với mọi người là: mình rất đẹp. Ca dao cũng vậy. Là viên ngọc không tì, không vết ca dao cũng luôn tỏa ra ánh sáng của mình, ánh sáng của cái đẹp ngôn ngữ và hình ảnh, cả nội dung tư tưởng, tình cảm. Ánh sáng đó cũng có sức hút đối với mọi người không kém gì ngọc quý. Do đó ca dao thật sự là một viên ngọc không tì, không vết.

Trở lại với bài ca dao *Tát nước đầu đình*, ta nhận thấy đây là bài ca dao về tình yêu đôi lứa. Bài ca dao lãng mạn, bay bổng là do những từ ngữ, hình ảnh được chọn lọc, rất đắt. Bài ca dao thật ra chính là lời tỏ tình của chàng trai làng với cô gái quê. Cách tỏ tình giản dị mà khéo léo đánh trúng vào tâm lí cô gái: mở đầu bài ca dao là một khung cảnh rất nên thơ:

Hôm qua tát nước đầu đình

Để quên chiếc áo trên cành hoa sen

Tát nước đầu đình một công việc có lẽ rất quen thuộc, gần gũi với cuộc sống của người bình dân. Có trường hợp: trong những đêm tát nước dưới trăng, nhiều đôi trai gái đã quen nhau và tình cảm phát triển, nảy sinh. Do đó, chàng trai mượn cảnh *tát nước* rất thích hợp với hoàn cảnh này. Chàng trai bắt đầu nói đến việc quên áo: *để quên chiếc áo trên cành hoa sen*. Rất khôn khéo, chàng trai đã nói rằng mình để quên chiếc áo *trên cành hoa sen*. Có nhiều người cho rằng vô lí, nhưng đối với tôi điều đó lại rất có lí. Bên cạnh đó, chàng trai nói rằng mình quên chiếc áo trên cành hoa sen cũng có ý nói lên sự thanh tao, đẹp đẽ của mình. Bởi hoa sen tượng trưng cho sự thanh tao mà chàng trai lại tiếp tục.

Em được thì cho anh xin

Hay là em để làm tin trong nhà

Chàng trai này có lẽ cũng bạo thật đấy. Chẳng biết người ta có giữ cái áo của mình hay không mà lại nói *em để làm tin trong nhà*. Thực ra, chàng trai chỉ muốn cô gái chú ý đến mình và quan tâm đến việc anh ta nói thôi.

Nhưng anh ta cũng lịch sự đầy nhí: *cho anh xin* để tạo sự chú ý của cô gái. Có lẽ biết cô gái đã quan tâm đến câu chuyện của mình, chàng trai *tranh thủ*, chàng trai giới thiệu đôi nét về hoàn cảnh gia đình:

Áo anh sứt chỉ đường tà

Vợ anh chưa có, mẹ già chưa khâu

Những từ ngữ rất chọn lọc: *Áo anh sứt chỉ đường tà* mà thôi. Điều đó chứng tỏ rằng anh cũng đang hoang, nghiêm chỉnh lắm chứ, nào có lời thôi bừa bãi. Nhưng gia đình của anh ta lại quá ư là neo đơn *vợ thì chưa có* mà mẹ lại già rồi. Cách ngỏ ý rất khôn khéo, tinh tế. Chính vì nói đến gia đình như vậy chắc cô gái sẽ động lòng, thương cảm mà giúp đỡ mình thôi. Anh chàng lại đề cập đến việc mượn cô gái khâu áo:

Áo anh sứt chỉ đã lâu

Nay mượn cô ấy về khâu cho cùng

Vẫn khôn ngoan, chàng trai tiếp tục câu chuyện của mình, gia cảnh anh chàng đã đơn chiếc như vậy từ lâu rồi chắc hẳn anh ta cũng mong có người bầu bạn, có người *nâng khăn sửa túi*, hầu hạ mẹ già, thế là anh chàng mượn cô gái về khâu cho mình. nếu đọc kĩ, chúng ta sẽ phát hiện ra chỗ đặc biệt trong câu thơ. Mượn cô ấy về khâu, hẳn là từ về chứa nhiều ẩn ý. Một từ về thôi gợi ra biết bao điều mà chàng trai gửi gắm.

Xem ra anh ta cũng rất sòng phẳng đây. Nhờ khâu áo hộ và hứa là sẽ *trả công*:

Khâu rồi anh sẽ trả công

Đến lúc lấy chồng anh sẽ giúp cho

Anh không nhờ suông đâu! Anh sẽ đền đáp ơn, một cách hậu hĩnh đấy! Một lời hứa buông ra cũng có vẻ hấp dẫn đấy. Cô gái vẫn tiếp tục chú ý đến lời chàng trai. Thử xem chàng trai sẽ giúp những gì nào:

Giúp cho một thùng xôi vò

Một con lợn béo, một vò rượu tăm

Giúp cho đôi chiếu em nằm

Đôi chăn em đắp, đôi trâm em đeo

Chà! Hậu hĩ thật! Lời hứa của chàng trai với những thứ rất tuyệt và nhiều nữa chứ: *Một thùng xôi vò, một con lợn béo, một vò rượu tăm*. Và thật bất ngờ, từ cách dùng *cô ấy*, chàng trai đã đổi thành từ *em*. Vậy là chàng trai đang nói về mình. Có lẽ cô gái nghĩ vậy. Nhưng cô vẫn yên lặng để chàng trai tiếp lời. Anh ta sẽ hứa cho cả đôi chiếu, đôi chăn, đôi trâm, những thứ rất quen thuộc trong ngày cưới. Những thứ đồ mà anh chàng hứa giúp tăng dần và sao nó giống lễ cưới quá. Cô gái bắt đầu sinh nghi. Đến hai câu cuối, mọi việc đã được phơi bày rõ ràng, minh bạch.

Giúp cho quan tám tiền cheo

Quan năm tiền cưới, lại đèo buồng cau.

Thế là rõ ràng! Chàng trai thật sự có tình ý với cô gái và muốn ngõ lời với cô gái nên mới nói như vậy. Nhưng lễ vật trên có thể cho được, chứ tiền cheo, tiền cưới là điều bắt buộc mà chàng trai phải nộp cho gia đình vợ làm sao có thể giúp được. Bên cạnh đó, còn có cả *buồng cau*, một vật không thể thiếu được trong đám cưới.

Ngôn ngữ trong bài ca dao giản dị mà tinh tế sâu sắc, thể hiện được sự khôn ngoan của chàng trai khi ngõ ý với cô gái. Những từ ngữ, hình ảnh rất gần gũi, thân thuộc lại trở nên bóng bẩy, giàu sức biểu cảm. Cách nói vô cùng khéo léo của chàng trai. Tất cả, tất cả đã tạo nên một sắc thái riêng cho bài ca dao, một bài ca dao về tình yêu đôi lứa.

Tóm lại, đây là một bài ca dao rất hay. Đó có thể là lời tỏ tình của chàng trai nhưng cũng có thể chỉ là lời hát gheo của những đôi trai gái trong ngày lễ hội. Dù sao đi nữa, đây cũng là bài ca dao tuyệt vời. Với bài ca trên làm minh họa, một phần nào đó ta có thể khẳng định: ca dao là viên ngọc không tì vết.